3/2015

KNIŽNÍ ZNAČKA

ČASOPIS SPOLKU SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

www.sspe.cz

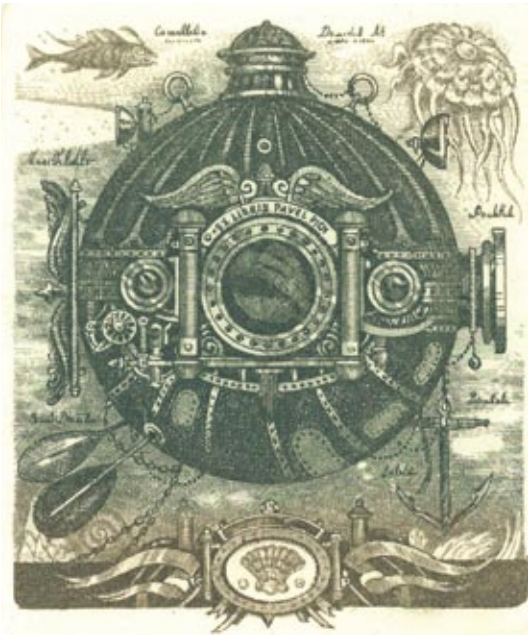

Milan Bauer, Ex libris Pavel Pich, Batyskaf, C3, 2014

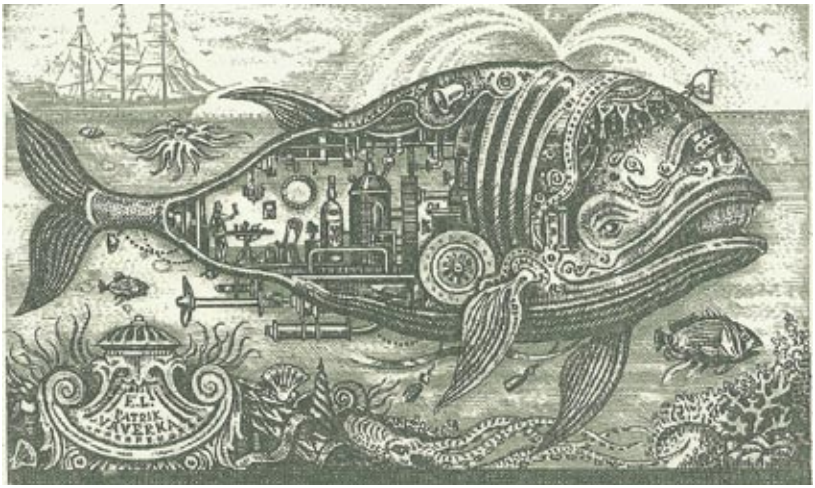

Milan Bauer, E. L Patrik Váverka, Jonáš ve velrybě, C3, 2015

JUBILANT PAVEL SUKDOLÁK

Grafická tvorba Pavla Sukdoláka je nám blízká, třebaže vytvořil pouze několik exlibris. Pravidelně totiž posílá svým přátelům na konci roku drobné grafické lístky jako pozdravy do nového roku. Námětově tyto novoročenky často souvisejí s jeho většími grafickými pracemi, které

Pavel Sukdolák, C3+C5, 1982

vytváří k úžasu a obdivu všech milovníků grafického umění. Jeho tvorba stojí na rozhraní mezi realitou a abstrakcí, najdeme v ní přírodní motivy poeticky převedené do nádherné souhry tvarů a barev. Prohlížíme-li si jeho grafické práce, přenese se naše vědomí do krajiny ticha, kde měsíc či slunce vlídně ozařují krajinu, lodě plují po klidné hladině, lastury a krystaly připomínají dávnou minulost Země, vznik života v sobě tají záhadní tvorové v modrém prostoru moře a primitivní rostliny, snažící se osídlit pevninu… Zázraky života sledujeme s úžasem a okouzlením.

Znalci a milovníci současného grafického umění snad potvrdí můj dojem jedinečnosti prací Pavla Sukdoláka mezi pracemi mnoha dalších současných umělců-grafiků, jak bývá patrné na kolektivních výstavách v Galerii Hollar (jubilanti, komorní grafika, novoročenky apod.). Práce Pavla Sukdoláka jsou magnetem přitahujícím pozornost diváků a obvykle dominují celé výstavě. Bezpochyby zde působí specifická barevnost jeho grafických listů, kterou lze těžko popsat slovy, společně s nadčasovým obsahem.

Nechme však raději hovořit povolanější. Paní PhDr. Eva Petrová, CSc., (1928-2012) o Pavlu Sukdolákovi napsala:

*„Pavel Sukdolák (*21. 9. 1925) nemá ve zvyku opatřovat své grafické listy datem. Zřejmě nepřikládá letopočtu rozhodující význam. Je pravda, že míjející čas není v jeho díle znatelný, vůči výkyvům času*

Pavel Sukdolák, C3+C5, 1980

zůstalo odolné. Během let se ovšem neobyčejně rozmnožilo. Nezaznamenává sice události, k nimž došlo v průběhu doby, avšak vyjadřuje obecné povědomí času, nikoliv čas přesně určený, ale pociťovaný ve svém působení. Vypovídají o tom samy

názvy: Záznam události, V čase, Proměna, Střídání, Míjení.

Pavel Sukdolák, C3+C5, 1993

Od počátku inklinoval k malířství, vnímá okolní svět a vyjadřuje se jako kolorista. Tento koloristický základ zachoval v přípravné fázi pastelů, jimiž si ujasňuje barevnou kompozici. Následně se rozhoduje, který pastel je převeditelný do barevného leptu. Na grafickém listu, tištěném ze tří nebo čtyř desek, se ale barva modifikuje. Soutisk barvu jinak odstiňuje a rozvíjí do plochy než roztíraný nános pastelu, avšak nejednou si i tištěná barva uchová intenzitu pastelu.

Sukdolákova barevnost se pohybuje na stupnici od světlých průzračných modří, jemných růžových, zářivých žlutých, k sytým zeleným, červeným, až k hlubokým temným tónům. Často jako by světelná vlna proběhla po ploše scény, nebo světla zasvítí z temnoty.

S barvou se kresba uplatňuje v různé síle linií, většinou vlasově tenkých, subtilních, vyznačujících drobný konkrétní detail. Konkrétní motivy i znaky jsou rozptýleny po kompozici, která je určena geometrickým tvarem: kruhem, spirálou, čtvercem, trojúhelníkem.

Sukdolákovo malířské cítění se projevuje i v tom, že geometrie není narýsována, barva sama tvary vyznačuje bez kreslené kontury. Kompozice jsou vyvážené, přehledné, spolu se snášejí abstraktní prvky, znaky, znamení, s přírodninami, zejména lasturami a ulitami, náznaky rostlin i malých živočichů. Každý list je universem, světem pro sebe. Nic však nebrání tomu do něj vstoupit. Je to svět harmonický i vzrušivý nenápadným děním, vztahy mezi zřetelnými konkrétnostmi a náznaky.

Pavel Sukdolák má pozorné oči, všímá si věcí, jevů, úkazů, živé přírody. Bere si odtud podněty a dovede je transponovat nezaměnitelně osobním způsobem."

Přejeme Pavlu Sukdolákovi do dalšího života zdraví a osobní i tvůrčí pohodu.

Jan Langhammer

JUBILANTKA VLASTA MATOUŠOVÁ

Vlasta Matoušová je autorkou výtvarného návrhu dvou českých poštovních známek. První z r. 2011 s hodnotou 25 Kč byla vydána při příležitosti Mistrovství Evropy ve floristice Europa Cup 2011 v Havířově. Autorem rytiny pro FDC a liniové kresby známky byl Miloš Ondráček, známka byla vytištěna barevným ofsetem. Je na

ní vyobrazena ikebana složená převážně z červených kal. EUROPA CUP je nejprestižnější evropskou soutěží v oboru aranžování květin, která se podobně jako olympiáda koná jednou za čtyři roky v jedné z členských zemí asociace Florint.

Druhá známka z r. 2014, rovněž s hodnotou 25 Kč, se zobrazením chodských dud

byla vydána pro téma Národní hudební nástroje vyhlášené asociací veřejných evropských poštovních operátorů – PostEurop. Autorem rytiny je Václav Fajt. Známka je tištěna rotačním ocelotiskem v černé barvě a hlubotiskem v barvách: tmavohnědá, oranžová, žlutá a okrová.

Funkce dud je založena na pumpování vzduchu pomocí kovářského měchu umístěného v levém podpažd hudebníka do koženého měchu pod pravou rukou, odkud vzduch proudí přes strojek (tzv. piskor) s plátkem do píšťaly s otvory. Rozechvíváním plátku vzniká zvuk a tón je tvořen odkrytím vždy jednoho otvoru (tzv. uzavřený prstoklad) prstem, podobně jako u zobcové flétny. Nejčastěji jsou laděny v tónině Es dur.

Vlasta Matoušová se tak zařadila mezi významné české grafiky - tvůrce poštovních známek a prostřednictvím poštovních známek se její výtvarné dílo, alespoň v této malé grafické formě, dostalo do celého světa.

Zajímavé informace o tvorbě a výstavách V. Matoušové nalezneme na http://vlastamatousova.wz.cz/autor.htm.

Zdá se, že je předurčena k výtvarnému zobrazování přírodních motivů.

Jan Langhammer

LETOŠNÍ JUBILEA MANŽELŮ KALABUSOVÝCH

Přestože měli oba náročné zaměstnání ve zdravotnictví, přestalo jim být sběratelství grafiky záhy jen koníčkem a stalo se zásadní součástí jejich života. Do spolku vstoupili společně v roce 1982, tedy v pozdějším věku, ale s o to větší intenzitou.

Oldřich Kulhánek, L1, 2005

Asi není žádný z významných českých nebo slovenských autorů, který by nevytvořil exlibris na jejich jméno. S většinou z nich je pojí (nebo pojilo) dlouholeté přátelství. Rozsah jejich sbírek a rovněž kulturních znalostí je obrovský. O svých oblíbených autorech by dovedli dlouze vypravovat a jmenovali by jich spoustu, přesto bychom se asi shodli na jejich pěti významných autorech: Josef Váchal, Albín Brunovský, Oldřich Kulhánek, Katarina Vavrová a Marina Richterová.

Vždy usměvaví, vždy ochotní a vždy spolu. Jak na spolkových akcích, které si bez nich už ani nedovedeme představit, tak v životě.

A když už občas na svůj věk žehrají (paní RNDr. Olga Kalabusová se narodila 9. 8. 1935 a pan MUDr. Stanislav Kalabus 2. 11. 1935), podezírám je, že to dělají jen proto, aby ty podstatně mladší nezahanbovali svou duševní i fyzickou kondicí.

Sice svorně tvrdí, že nové exlibris si už u nikoho neobjednají, ale se sbíráním ani náhodou končit nehodlají.

Když jsme (asi v únoru) rozebírali letošní sjezd, který se koná v pro nás vzdáleném Chomutově, pronesl pan Kalabus: „Na tenhle sjezd už nepojedeme…" Než jsem stačil tuto informaci vstřebat, dodal: „…autem. Už jsem si vypsal, jak nám jedou vlaky."

Patrik Váverka

JUBILANT MILAN BAUER

S radostí obdivuji grafiku Milana Bauera, nar. 11. 8. 1960 v Plzni, který se od samých počátků své tvorby snaží technické vynálezy zlidštit, vtisknout jim do železného či jiného srdce živou duši, a dokonce je nutí vyvádět různé taškařice a vylomeniny. Pole jeho působnosti je značně široké: keramika, realizace mnoha exlibris, volná grafika, úprava knih a časopisů, a ani muzika mu není cizí. V grafické tvorbě využívá v současnosti výhradně techniku barevného leptu.

Milan Bauer, C3, 2012

Vydáme-li se na dobrodružnou cestu balonem z ateliéru umělce, který má v podkroví loutkového divadla ALFA, nepřestaneme se divit. Hned na samém počátku spatříme vousatého pána na starém velocipedu, balon vysoko v oblacích nás v tichosti přenese do snu, ošklivého snu, slečny Hortensie. Nedivme se, také by vás vylekala lidská lebka v kredenci, či podivná kostra ryby. Ale leťme dál, jinak nic neuvidíme. Krásná slečna na palubě výletní lodi předvádí svou půvabnou róbu, hudebník s bendžem ji zcela zaujal. Jen se nesmíme zdržovat, i když muzika má říz a slečna by si zaslou-

žila taneček. Proletíme kolem panoptika Ferdinanda Gramatiky – a pardon, nějak to s námi drnclo při přistání. To nic, snad se po prohlídce všech těch kuriozit znovu vzneseme. Zvláštní podívaná: kostra slona, podivná opice, medúza, mořský koník, tuhle je ostrorep, tamhle motýlek napíchnutý špendlíkem, a Milane, letíme, balon se zvedá, krajina nabývá romantického vzhledu, vysoké skalní štíty, jeden pes by k nám chtěl ještě přistoupit do gondoly, ale nemá ještě sbaleno, tak mu jenom zamáváme a už jsme u moře, na němž stařičký parník převáží města,

Milan Bauer, C3, 2013

aby je zachránil před lidskými barbary. Zamáváme na pozdrav mořskému koníkovi a před námi se objeví klavír, ve kterém si udělali hnízdo nějací ptáci, podle velikosti vajíček asi husy, nebo ty potvory co obletují náš balon? Nejspíš ano, raději se vrátíme do Plzně, odkud jsme se vydali na tu dlouhou, náročnou, ale velice zábavnou a poučnou cestu. Tamhle máme stařičký městský autobus, tuhle letitou tramvaj, už mijíme věž katedrály svatého Bartoloměje a brzy přistáváme u divadla. Uf, to byl let, nějak mám sucho v krku, co ty, Milane, taky? A pan grafik kývá a zve nás na nefiltrovanou plzeň, která se čepuje na vernisáži.

Pokud vás náš balonový výlet dostatečně inspiroval a nalákal, tak si zkuste také nasednout do stařičké gondoly a vyleťte do tohoto kouzelného světa, vybaveného kuriózně komplikovanou technikou, bavte se a objevujte laskavý humor Milana Bauera.

Tuto možnost jsme měli v Pivovarském muzeu v Plzni, kde se ve dnech 5. 6. až 6. 9. 2015 konala výstava s názvem Poezie techniky grafika Milana Bauera.

Karel Žižkovský

STANISLAV KULHÁNEK, MALÍŘ, GRAFIK A PEDAGOG

Letos uplynulo 130 let od doby, kdy se 28. 5. 1885 narodil v Kladně manželům Kulhánkovým syn Stanislav. Během života z něj vyrostl skvělý malíř a později i výborný grafik. Mezi odbornými kruhy sběratelů a tvůrců exlibris byl nazýván mistrem drobné grafiky a ženského aktu. Naprosto cílevědomě se věnoval leptu, náročné, ale překrásné grafické technice. Za svého života dosáhl významných uměleckých i společenských úspěchů a jeho tvorba byla známa po celém světě.

K výročí narození prof. Stanislava Kulhánka uspořádalo kladenské Sládečkovo vlastivědné muzeum, pod vedením

pana ředitele PhDr. Zdeňka Kuchyňky, ve dnech 24. 4. až 14. 6. 2015 soubornou výstavu, která ukázala velký rozsah jeho umělecké tvorby. Pochopitelně hlavní důraz byl položen na exlibris ze sbírek muzea a soukromých sbírek. Byla vystavena rovněž řada novoročenek, volných grafických listů a dále řada artefaktů uměleckoprůmyslové tvorby, bibliofilské vazby knih, knižní ilustrace, plakáty, nápro Kladno, které v jeho tvorbě hrálo nezastupitelnou roli, a také umělcovo významné místo v české grafické tvorbě.

Na výstavu volně navázala 11. 6. 2015 přednáška paní PaedDr. Ireny Veverkové, pracovnice Státního okresního archivu Kladno, v prostorách staré budovy Gymnázia Kladno. Zde totiž prof. Stanislav Kulhánek učil kreslení a deskriptivní geometrii po celou svoji pedagogickou

Vernisáž výstavy, zprava PhDr. Zdeněk Kuchyňka a Bc. Jindřich Hotový

vrhy módních doplňků a šperků a umělecké kožené knoflíky. Z malířských prací byl vystaven autoportrét a portréty jeho otce a sestry. Dále byly vystaveny dvě překrásné perokresby a několik dalších obrazů.

Názorně byla předvedena tvorba leptané desky. Grafická rydla a pomůcky byly rozmístěny na pracovním stole umělce.

Vernisáž výstavy proběhla 23. 4. 2015 v 17 hodin ve Sládečkově vlastivědném muzeu. Krátký úvodní proslov měl ředitel muzea pan PhDr. Z. Kuchyňka. Zdůraznil v něm význam prof. Stanislava Kulhánka činnost. V přednášce vyzdvihla PaedDr. Veverková význam jeho rozsáhlé pedagogické činnosti. Své žáky jako učitel kreslení vedl k lásce k umění a současně k umělecké tvorbě. Vedení kladenského gymnázia též uspořádalo výstavku prací jeho žáků.

Děkuji všem, kteří se na vzpomínkových akcích podíleli, a věřím, že lidský i umělecký odkaz prof. Stanislava Kulhánka, který zemřel 15. dubna 1970, bude žít i nadále.

Jindřich Hotový,
vnuk S. Kulhánka

O DVOU PRAŽANECH TROCHU JINAK

K jubileím EMILA ORLIKA
a HUGO STEINERA-PRAG

V tvorbě exlibris měli na přelomu 19. a 20. století v rozvíjejícím se evropském sběratelském povědomí jednoznačně náskok před českými umělci především dva pražští tvůrci z německo-židovské kulturní enklávy: Emil Orlik (1870-1932) a Hugo Steiner-Prag (1880-1945). Pro

Emil Orlik, C3, 1898

svou jazykovou a kosmopolitní orientaci na Mnichov, Berlín, Lipsko, Drážďany a Vídeň se jim otevřel prostor světa umění i do vzdálenějších zemí a kontinentů (hlavně do Japonska a USA).

Emil Orlik, rodák ze Staré kolkovny v Praze (*21. 7. 1870), měl po studiích na AVU v Mnichově svá nejplodnější pražská léta mezi roky 1895 a 1899. V roce 1895 se stal aktivním členem Spolku německých výtvarných umělců v Čechách, od roku 1896 se datuje přátelství s mladým básníkem R. M. Rilkem, se kterým se seznámil, jako s mnoha dalšími umělci, v pražské Concordii.

V roce 1897 vytvořil svá první secesní litografická exlibris - mimo jiné pro svého staršího bratra, krejčího, Huga a také pro přítele Rilkeho. Ten na oplátku v r. 1900 napsal do rakouského časopisu Ver Sacrum článek, kde Orlika prezentoval vlivné vídeňské umělecké společnosti.

Z osobností, kterým Orlik z vděčnosti nebo sounáležitosti dedikoval svá dílka, byl na prvním místě Hans Wolfgang Singer (1867-1957), vědec a historik umění, působící v letech 1891-1932 v drážďanském grafickém kabinetu, který již v r. 1914 napsal: „Ničím jiným se nestal Orlik známým, než svými exlibris. Právem mu patří bez zaváhání první místo mezi německými mistry drobné grafiky. O jeho lístky mezi sběrateli neustále zájem roste."

Orlik byl skutečně průkopníkem, který se zasloužil o mimořádný přínos v oboru drobné užité grafiky. Dohromady vytvořil 142 opusů. Díky svým dvěma návštěvám Japonska (v letech 1900 a 1912) nejen obohatil svůj hravý styl, ale nastartoval rozvoj tvorby exlibris ve svérázném japonském prostředí.

Teprve na začátku 20. století a v dalších desetiletích, už jako profesor na grafické škole při Uměleckoprůmyslovém muzeu v Berlíně, vyzrál též jako grafik-portrétista, využívající jedinečnou schopnost zachytit charakteristický a pomíjející výraz v podobiznách přátel a současníků. Z českých umělců dokázal podobnou bravurní galerii portrétů vytvořit snad jen Max Švabinský.

Dalšími z uznávaných podporovatelů Orlika byli žurnalista a divadelní ředitel Heinrich Teweles (1856-1927) a básník, spisovatel a dramatik dr. Hugo Salus (1866-1929), povoláním lékař-gynekolog, přítel Jaroslava Vrchlického a Maxe Švabinského, bohémská postava korzující po německých Příkopech v širáku a s vlajícím pláštěm.

Emil Orlik, L1, 1899

Z mimopražských osobností, hodných umělcovy mimořádné pozornosti a úcty, uváděl Orlik dvě jména: architekta a ředitele muzea Julia Leischinga (1865-1933) a JUDr. Rudolfa Neumanna (1862-1907), libereckého podnikatele a sběratele-mecenáše.

Rakušan Leisching byl v letech 1893-1922 ředitelem Uměleckoprůmyslového muzea arcivévody Rainera v Brně. V tomto muzeu se v roce 1900 zasloužil o uspořádání první velké výstavy Orlikovy dosavadní tvorby: grafik, pastelů, olejomaleb, plakátů, ilustrací a knižních značek. Měla obrovský ohlas. Navíc v r. 1902, po návratu Orlika z Japonska, jej Leisching prezentoval v prestižním vídeňském uměleckém periodiku The Graphic Arts. I zde získal popularitu díky obdivuhodným a neobvyklým exlibris, tehdy už módním grafickým uměleckým artefaktům.

Co se týče dr. Neumanna z Liberce, šlo o vlivného židovského advokáta a spolumajitele textilní továrny a navíc kolegu sběratele obrazů Heinricha von Liebiega, který odkázal městu v roce 1904 svou komorní sbírku malířů barbizonské školy a velkou kolekci německého a rakouského malířství 19. století. Neumann se zaměřoval na současné německé a rakouské tvůrce a jejich volnou a drobnou grafiku. Knižní značky začal sbírat s manželkou Olgou v roce 1900 a během několika let sbírka čítala 15 tisíc opusů a patřila v té době k největším v Evropě. Je proslulá svým bohatým obsahem starých exlibris. Neumann se stačil ještě zapojit v roce 1906 do přípravy expozice děl německých umělců na výstavě Deutschböhmische Ausstellung Reichenberg, kde vystavoval svá díla i Emil Orlik. V následujícím roce Neumann zemřel. Pozůstalost převzala manželka, členka ÖEG. Sbírka byla dlouho považována za nezvěstnou, či dokonce ztracenou. Nálezcem podle Otakara Hradečného byl náš člen dr. Vlastimil Vinter, v té době správce libereckého muzea.

Dnes se sbírka nachází v PNP v Praze, údajně stále digitálně nezpracovaná a uložená v bedně čítající 90 map s uspořádanými drobnými grafikami.

Věhlas Emila Orlika v Čechách a v Praze samotné, zvláště po návratu z cest po Evropě, Asii a Americe, stoupal napříč

oběma národními uměleckými komunitami. Jako uznávaný člen Wiener Secession a později i Berliner Secession vystavoval s pražskou Krasoumnou jednotou. Po zřízení Moderní galerie (1901-1942), jako soukromé císařské nadace s dvěma sekcemi (českou a německou), byl zemským výborem jmenován činovníkem německého odboru v letech 1902-1905. Zatímco v českém odboru převažoval zájem o nákupy starých českých mistrů a prací z 19. století spolu s francouzskou malířskou avantgardou, v německém odboru se orientovali na nákupy z výstav současného umění v Berlíně, Drážďanech a Vídni. V období největšího rozkvětu Moderní galerie co do přírůstků (1902-1914) patřil Emil Orlik k nejvíce zastoupeným umělcům a v té době byly německou sekcí galerie zakoupeny jeho nejdražší obrazy. (Pořadí autorů s největším počtem děl zastoupených ve sbírce německého odboru Moderní galerie: na 1. místě Emil Orlik – 394 prací, na 2. místě August Brömse – 221 prací, na 11. místě Hugo Steiner-Prag – 60 prací).

Téměř na konci svého života se Orlik pokusil o obchodní podnikání s uměním ve vlastní režii. Rok po světové hospodářské krizi v roce 1930 si založil v Berlíně vysněnou Orlik Verlag Gesellschaft s kmenovým majetkem 20 tisíc marek. Chtěl vydávat, nakupovat a prodávat svá umělecká díla i práce svých žáků. Bláhový pokus s nakladatelstvím i s prodejní galerií na adrese Lützowplatz 23 měl jepičí život a zcela ztroskotal.

Málokdo ví, že si Orlik zakládal na dobré zdravotní kondici. Potrpěl si na pravidelné letní ozdravné a lázeňské pobyty, a to jak zpočátku v Čechách, tak později v zahraničí. Opakovaně navštívil spisovatele G. Hauptmanna na ostrově Hiddensee u Rujány. Zemřel poměrně brzy († 28. 9. 1932, Berlín) - už ve svých 62 letech.

Hugo Steiner (*12. 12. 1880), který ke svému příjmení připojil v r. 1902 přídomek **Prag**, byl o 10 let mladší než Orlik. Pocházel z pražské měšťanské rodiny, v pořadí čtvrtý syn knihkupce Hermanna Steinera, a od útlého mládí

Hugo Steiner-Prag, L1, 1910

měl umělecké ambice. Po maturitě ho zájem o mystiku a okultismus přivedl do kavárny Renaissance na Příkopech mezi mladé německé umělce. Stal se členem spolku Jung-Prag - literárního novoromantického hnutí, kde byli členy nejen začínající básníci a spisovatelé, ale i her-

ci, malíři a grafici, kteří byli silně ovlivněni myšlenkami nastupující dekadence; provokovala je temná stránka lidského nitra, morbidita, životní pocity zmaru, svět halucinací a dráždivá a odpuzující erotika.

Zpočátku mezi nimi nijak nevynikal: nenápadný již svou malou postavou, zato ctižádostivý, odhodlaný a patřičně sebevědomý. S Gustavem Meyrinkem a Paulem Leppinem se vídal na pravidelných setkáních a oběma později ilustroval jejich romány. Rilkeho obdivoval na dálku a jeho verše znal nazpaměť. S Emilem Orlikem navázal osudový osobní kontakt. Poté co mu ukázal své kresby, mohl na jeho doporučení navštěvovat pražskou AVU a následně odejít na akademii do Mnichova, kde bylo tehdy centrum moderny.

Ještě v r. 1906 společně vystavovali v Liberci, kde byla příležitost k seznámení s rodinou továrníka dr. Neumanna, když rok předtím pro manželku Olgu zhotovil hezké secesní exlibris.

Od r. 1907, kdy vyměnil rakouské státní občanství za německé, definitivně opustil Prahu a přijal nabídku místa profesora na Akademii grafického umění a knižní vazby v Lipsku. Odtud podnikl studijní cesty do Španělska, Portugalska a na Baleáry.

Slavnými litografickými ilustracemi k románu Golem od G. Meyrinka, které vytvořil v letech 1915-1916, a pozdějším pozoruhodným výtvarným doprovodem k povídkám milovaného E. T. A. Hoffmanna si vybudoval světové renomé v oboru knižních ilustrací.

Jako mistr knižní grafiky uznával též tvorbu knižních značek. Jsou sběratelsky vzácné, protože jich zhotovil ještě o polovinu méně než E. Orlik. V ročence DEG 2005 v článku od Horsta Gebauera se uvádí seznam všech jeho známých exlibris z let 1898-1941 a dochází se k číslu 69 opusů, z toho je 16 lístků z počátečního období do roku 1903.

Částečně jsou to pozornosti přátelům, v seznamu figurují rovněž vlastníci knižní značky od kolegy Orlika, později, např. v r. 1915 dr. Salus a sběratel Antonín Lhota.

Hugo Steiner-Prag, P1, 1900

Umělecky plodné období v Lipsku, kde se věnoval i typografii a grafickému designu, zpřetrhal rok 1933, kdy po nástupu nacismu ztratil pro svůj židovský původ jakoukoliv perspektivu – uměleckou i životní.

H. Steiner-Prag se vrátil do Čech, do Prahy, kde ho zaměstnal ředitel Uměleckoprůmyslového muzea Karel Herain s možností vybudovat u nás evropské centrum knižní kultury se sbírkou biblio-

filií. Během šestileté pražské emigrace (1933-1938) stihl prof. Steiner-Prag založit soukromou uměleckou školu Officinu Pragensis se sídlem na Valdštejnském náměstí (odkud vyšli takoví žáci, jako byli Jaroslav Šváb, Libor Fára či Adriena Šimotová, později i Helena Zmatlíková) a vytvořit zde soubor 12 jedinečných litografií Stará Praha (50 výtisků v r. 1935). Jeho útěk před Hitlerem pokračoval do Švédska a v r. 1941 do USA. Hugo Steiner-Prag zemřel těsně po skončení 2. světové války a do milované Prahy se již nevrátil (†10. 9. 1945, New York). Dožil se věku 65 let, o tři roky vyššího než jeho souputník Emil Orlik.

Pražské prostředí německo-židovské komunity bylo na přelomu 19. a 20. století doslova líhní talentů oslavujících magickou tvář židovského ghetta a křivolakých uliček Starého Města. Častá odloučení umělců při dobrovolných i nucených cestách do zahraničí vyvolávala stesk a zvláštní nostalgii při volbě námětů.

Láska k jedinečnému urbanistickému skvostu na Vltavě a zvláštní postavení menšinové diaspory s pocity odcizení dodávaly grafickým listům i některým exlibris od německo-židovských grafiků nenapodobitelnou atmosféru.

Literatura:

Emil Orlík 1870-1932. Vybraná díla z českých sbírek. Státní galerie výtvarného umění v Chebu. 1998.

Alexandra Smetana: Japonské inspirace v exlibris Emila Orlika. In. Sborník pro exlibris a drobnou grafiku, 2003, s. 36.

Werner Grebe: Hugo Steiner-Prag – život pro krásnou knihu. In. Sborník pro exlibris a drobnou grafiku, 2006, s. 51.

Jiří Ort

NEZAPOMENUTELNÝ ČESKÝ SBĚRATEL A HISTORIK UMĚNÍ

6. července 2015 uplynulo šedesát let, kdy nás opustil **JUDr. Prokop Toman**, právník, povoláním soudní rada, jinak spisovatel, básník a překladatel, ale především umělecký historik a sběratel archiválií, kreseb, grafiky a obrazů. Jeho pozoruhodnou životní dráhu připomínáme zejména proto, že povýšil osobní sběratelskou vášeň na významný kulturní fenomén. Nesmazatelně se zapsal se svým synem Hugem v našich dějinách umění vydáním Nového slovníku československých výtvarných umělců v roce 1936 u Rudolfa Ryšavého – 1. vydání s portrétem Josefa Mánesa, obsažným dílem a dodnes nepostradatelným pramenem pro všechny vážné zájemce as-

JUDr. Prokop Toman (1872 - 1955), litografie Maxe Švabinského

pirující na znalce pestrého výtvarného života a uměleckých osobností 19. a 20. století. Jak potřebný a zásadní to byl počin, dokazují opakovaná vydání - naposledy 5.vyd. u Ivo Železného v r. 2000, pokaždé beznadějně rozebrané.

Dr. Prokop Toman (21. 12. 1872 – 6. 7. 1955) vyrostl v mimořádně podnětném rodinném prostředí. Vážený rod Tomanů pocházel z Rychnovska pod Orlickými horami. První významnou postavou českého kulturního dění se stal již jeho otec Hugo Toman (1838–1898), který během studia práv, aby se uživil, nastoupil dráhu vychovatele v šlechtických rodinách (mimo jiné působil také u hraběte Chotka na zámku ve Velkém Březně poblíž Ústí nad Labem). V domácnosti Huga Tomana v Řetězové ulici na Starém Městě pražském se v 80. letech 19. století scházela vybraná společnost umělců a sběratelů. Byl prvním jednatelem nově založeného Městského muzea pražského (1883) a zřídil vlastní obrazárnu, která však byla v r. 1892 z větší části rozptýlena na aukci v Kolíně nad Rýnem a jen pouhá třetina odstěhována do rodinné vily v Podhoří (dnešní Troja). Do tohoto definitivního působiště rodiny byla přemístěna i rozsáhlá odborná knihovna Huga Tomana se starými vzácnými tisky, kterou později doplňovali syn Prokop Toman, vnuk Prokop Hugo Toman ml. (1902-1981) a konečně žijící pravnuk doc. Ing. Prokop Toman, CSc., (*1942), bibliofil, který byl na valné hromadě SČB v květnu 2004 zvolen novým členem výboru a dostal na starost přípravu oslav 100. výročí založení SČB v r. 2008. Od r. 2013 je 2. místopředsedou SČB.

Vzpomínaný dr. Prokop Toman měl už jako dítě zálibu ve filatelii. Chápeme-li poštovní známku jako miniaturní rytinu, není divu, že se v něm později projevil zájem o kresby a rytiny, které tatínek nazýval „listovním uměním". Později trpce litoval, že neměl včas tytéž záliby jako otec. Ve své dvoudílné autobiografii **Jak jsem sbíral** (Hollar, Sborník grafického umění, ročník 1941, číslo III a IV) doslova píše: „Můj nezájem byl bezděky jednou z příčin, že se otcova sbírka rozptýlila."

V tomto neobyčejně upřímném, až důvěrném vyprávění vzdává hold starým pražským sběratelům, jako byl Viktorin Weithner (1832-1906), zcestovalý a poučený malíř - podivín, který ho zasvětil do tajemství svého sběratelství a pomohl mu navázat kontakty na renomované zahraniční aukční síně, nebo básník Jiří Karásek ze Lvovic (1871-1951), velký sběratel kreseb, či František Borovský(1852-1933), ředitel Uměleckoprůmyslového muzea, vynikající znalec grafiky Hollarovy a podle dr. P. Tomana „představitel uvědomělého sběratelství velkého slohu".

Dr. Toman byl přesvědčen, že především osobním stykem s ušlechtilými sběrateli tříbí se vkus začátečníka a vzájemným respektem roste jeho láska ke všemu krásnému a vzácnému. Přiznává, že toto sběratelské štěstí bývá často kaleno nedostatkem peněz, i on to dokonale pociťoval. Ale přesto radost a potěšení z nenadálých objevů a přírůstků a také souznění duší s novými přáteli je k nezaplacení. Už v mládí poznal Vojtěcha rytíře Lannu (1836-1909), Vojtu Náprstka (1826-1894) a továrníka Josefa Vincence Nováka (1842-1918), majitele vyhlášené galerie na Florenci. Později se v cizině seznámil s řadou Holanďanů, zejména s Abrahamem Brediusem (1855-1946) a Fritsem Lugtem (1884-1970).

Kromě toho, že po sobě zanechal hod-

notnou sbírku kreseb a rytin české provenience včetně vybraných holandských mistrů a v nahromaděné korespondenci pozoruhodnou sbírku autografů, pustil se do psaní vlastních odborných knih o sběratelství. V roce 1920 vydal v nakladatelství Hejda a Tuček *Studie a vzpomínky českého sběratele* (1907-1920) a o deset let později *Umění a sběratelství* s předmluvou J. Karáska ze Lvovic a se svým litografickým portrétem od Arno Naumana.

Navíc je autorem dvou monografií malířů – milovaného Adolfa Kosárka a vůbec první monografie o Josefu Navrátilovi, jehož skici získal do své sbírky z pozůstalosti Weithnerovy.

Do tajů poučeného sběratelství vnikal nejen pomocí literatury z obsáhlé rodinné bibliotéky, ale i novými nákupy odborných knih a kuriozit z ciziny. V cílevědomé snaze dobrat se k fundovaným principům sběratelství a učinit z něho vědeckou disciplínu neváhal toto odborné zaměření dále rozšiřovat a prohlubovat. Výsledkem této neskromné snahy byly další přírůstky několika tisíc knih a odborných katalogů. Bibliotéka z oboru dějin umění např. čítá přes 100 monografií o Rembrandtovi.

Dr. Prokop Toman je nám exlibristům a přátelům výtvarného umění příkladem šťastného sběratele, který našel ve vlastní rodině důstojné a poučené pokračovatele, takže o osud jeho jedinečné sbírky se do budoucna nemusíme obávat. Několik generací potomků se navíc postaralo o její zkvalitnění a vytříbení.

Jiří Ort

EXLIBRIS PETRA PALMY

Petr Palma (*31. 1. 1957, České Budějovice), původním povoláním ruční sazeč, absolvoval v letech 1976-1979 Střední průmyslovou školu grafickou v Praze, obor grafická úprava tiskovin, a stal se výtvarníkem v jihočeských tiskovinách. Tehdy ještě pracoval výhradně klasickými tiskařskými technikami. Od 2001 pracuje v reklamní agentuře, kde už byl donucen zabývat se počítačovou technikou. Sám říká: „V kybernetickém prostoru, v němž je vše řízeno kombinacemi jedniček a nul, jsem se záhy zařadil mezi nuly a viděl jsem jen jedinou cestu, jak uniknout dominujícím počítačům - vrátit

Petr Palma, X3, 2015

se k řemeslu. Potřeba uchovat si alespoň zbytky zdravého rozumu a manuální dovednosti mě vedla k návratu ke klasickým grafickým technikám, při nichž se vůně tiskařské barvy mění v drogu."

Výsledek tohoto opojení je vidět na výstavách volné grafiky a na tvorbě exlibris, která prezentuje na královéhradeckých Žních/Žatvách a na chrudimských trienále, kde jeho exlibris získalo v r. 2014 ocenění. Pokud bych měl, jako pouhý sběratel, hodnotit autorova exlibris, řekl bych, že se v tomto oboru řadí spíše k těm kybernetickým „jedničkám".
Exlibris, kterých doposud vytvořil 35 (převáženě v X3), jsou nápaditá, vtipná, ironická k sobě samému i k přátelům. Své dceři věnoval dnes už zřídka kdy viděnou „mluvící" knižní značku, jak jinak než s palmou. Zájemci o exlibris se s Petrem Palmou mohou spojit prostřednictvím e-mailové adresy: petrpalma.ef@gmail.com.

Vladimír Pospíšil

KAM S NIMI?

Jako berlička na nadpis článku mně pomohl název známé Nerudovy povídky. Dlouholetí sběratelé čehokoliv, zvláště „exlibristé", si jednoho dne položí podobnou otázku. Při mém věku tento delší dobu očekávaný čas doběhl i mě. Všichni moji potencionální rodinní příslušníci mladší generace, v metafoře jablek, padli daleko od stromu.
Znovu a znovu vytahuji krabice, otevírám zásuvky pečlivě organizované, ale i neorganizované, evidence podle autorů, podle námětů, k výměně, k obdarování a „skvosty". V poslední době jsem si již několikrát nechal zhotovit „ své poslední" exlibris. Ale znáte to. Zvláště vy starší.
OBRÁZKY!
Kam s nimi? Co s nimi?
Kdysi při jedné návštěvě u nestora grafiky Vladimíra Komárka jsme vedli „moudré řeči" o přeobrázkování současné civilizace. Kde jsou ty doby, kdy jsme jako děti sbírali pohlednice, firemní pohádky, vystřihovali Ladovy obrázky z časopisů.
Začátkem exploze obrázků se stal ve 30. letech minulého století fotoaparát. V hle-

Josef Kábrt, C3, 1982

dáčku obrázky. Fotografie. První album, páté album, další alba plná obrázků. Barevné fotografie, diapozitivní obrázky. Krabice se stovkami diapozitivů, promítání obrázků. Denně sledujeme televizi, Internet, DVD, mobilní telefony a tablety plné obrázků. Polygrafický průmysl chrlí dnes stovky týdeníků obrázkových časopisů lákajících nás v nepřehledných řadách v každé trafice, na potravinových obalech obrázky všeho druhu, reklamy, billboardy.
OBRÁZKY!

Přes obrázky dostává náš svět virtuální podobu. Obrázek se stává realitou a realita obrázkem. A homo sapiens se mění psychika.

Znovu přehlížím krabice s grafickými lístky. Ale to přece nejsou jenom obrázky. To jsou výtvarná umělecká dílka nám známých umělců vzdálená jakékoli reklamní komerci, které bychom věnovali dvě až tři vteřiny a šidili se dalšími lákadly. Co grafický lístek, to solitér ducha a uměleckého vkusu zadavatele a výtvarníka.

Jaroslav Dajč, C4, 1993

Znovu (pokolikáté již) se dívám na moje první exlibris, právě od Vladimíra Komárka – Petrolejová lampa. Znovu vstupuji do myšlenek autora při tvorbě jednotlivých obrysů tvořených jehlou a snažím se souznít s nimi. Je to příjemný pocit sběratele exlibris.

Otvírám víka dalších krabic a znovu se mi přes jednotlivé grafiky objevují příběhy prožité s autory, dívají se na mě široké tajemné oči dramatických postav Josefa Jíry, oslovují mě Dajčovy kresebné dialogy, z reality mě vytrhují Pilečkovy vize magickopoetických zákoutí, ve vzpomínkách ožívají příběhy přátel, s kterými jsem ten či onen lístek vyměnil.

Ne, toto nejsou obrázky, které množstvím zaslepují. Je to mnohem víc, je to kus mé duše. Zavírám krabice a nakonec prohlédnu svoje „favority". Z očí do očí hledím Franci Kafkovi, grafickému skvostu od Vladimíra Suchánka, a…

A to vše se odehrálo pod vlídnou patronací vzácných přátelství ve Spolku sběratelů a přátel exlibris. A to potěší.

Stanislav Zídek

P. S.: Proč tedy ta otázka: „Kam s nimi?"

ZAZPÍVEJME SI O EXLIBRIS

Mým učitelem poezie byl od puberty Jiří Suchý a miluji i jeho vtipné následníky, kteří umějí napsat poetický i veselý písňový text. A nyní se mi stalo – za mých více než třicet let posedlosti exlibris, že jsem objevil zmínku o mnou zbožňovaných exlibris i v písňovém textu. Slovo exlibris použil v „pochodové písni" Čas holin (podle které je nazváno i loňské album bratří Ebenů) herec, moderátor, skladatel a textař Marek Eben. Třeba vás tato část muziky či poezie nezajímá, ale alespoň ochutnejte slovo exlibris v písňovém textu, který se posmívá dnešní povrchní době.

Zde je ukázka:

Jak se kolo dějin otáčí
Člověk už se divit nestačí

Že se chodí pořád dokolečka
Budeme to muset asi přečkat

Bez okolků na zem plivni si
*Z knížek vytrhej **ex libris**y*
Na knížky už nikdo zvědav není
Teď začíná jiné představení
Přišel čas holin, přišel čas holin
Na jiné obutí od teďka smolím
Tenhleten kaučuk je do marastu
To nám to uteklo, už je to zas tu

Věřím, že nikdo z nás sběratelů si současný marast nebude příliš připouštět, bude se dále věnovat knihám a svým bohulibým zálibám a nadále se bude spíše řadit k lidem, o nichž mistr absurdního humoru Jan Vodňanský zveršoval: „Rád hledím na návštěvníky galerií, jak ve vzácných olejích čumáky ryjí."

Zdeněk Řehák

NÁHODNÁ PŘIPOMÍNKA NACISTICKÉHO BEZPRÁVÍ

Při přípravě *Soupisu exlibris, novoročenek a příležitostné grafiky Karla Votlučky* pro vydání naším spolkem jsem se setkával přes moře zapomnění s mnoha významnými občany naší republiky. Mnoho z nich by si zasloužilo připomenutí, jak pro jejich odborný přínos, tak pro jejich vlastenectví. Náhodou se v seznamu *Různé příležitostné grafiky* zařadily za sebou, jako pol. 15. Alois ŠMAHEL v Jaroměři děkuje Vám upřímně za blahopřání k jeho padesátinám. Jaroměř 1937. Spěchající muž s batohem, z kterého padají knihy. L1, 140:114 a jako pol. 16. Alois ŠMAHEL, Jaroměř. Vzpomínkový list - 40 let služby české knize a památce nacisty popraveného knihkupce. Reprodukce obrazu domu A. Šmahela na jaroměřském náměstí, knihy, přesýpací hodiny, uhaslá svíce. P1, 192:77.

Kdo byl Alois ŠMAHEL?

Narodil se 4. 3. 1887 v Chrudimi a byl popraven nacisty 15. 6. 1942 v Pardubičkách.

Povoláním byl knihkupec, od r. 1911 vlastnil knihkupectví a nakladatelství v Jaroměři. Mimo své povolání se zúčastnil veřejného a spolkového života v Jaroměři, byl hercem, skautem, sokolem, fotografem, filatelistou, exlibristou a turistou.

Ve svém nakladatelství vydával bibliofilské tisky, uměleckou a historickou literaturu, prózu regionálních autorů, umělecké pohlednice, např. K. Votlučky,

Karel Votlučka, L1, 1937

a fotografie. Jak napovídá obrázek na poděkování k padesátinám, šířil kvalitní české knihy všemi způsoby.

Krátce po 15. březnu 1939 vykonalo gestapo u něho v bytě domovní prohlídku a byl později dvakrát gestapem vyšetřo-

ván. V době heydrichiády byl 9. června 1942 zatčen a 15. června 1942 na střelnici u pardubického zámečku přivázán ke kůlu a salvou pěti ran zastřelen.
Vlastnil minimálně dvě exlibris: první od Františka Pelíška (1896-1937) - zinkografie z r. 1917 a druhé od Josefa Antonína Zázvorky (1894-1980) - autotypie z r. 1926.
Životu a dílu A. Šmahela věnoval PhDr. Jiří Uhlíř nakolik článků v regionálních jaroměřských tiscích, z kterých jsem převzal některá fakta pro tuto vzpomínku. Stěží dostupný je soukromý tisk Anny Šmahelové z r. 1945 Byl *Alois Šmahel knihkupec v Jaroměři*, jehož autorem je Jaromír John a je vyzdoben dřevorytem F. Koblihy. Paní Anči Šmahelová, manželka A. Šmahela, posílala tento tisk přátelům svého chotě o prvních Vánocích svobodného Československa (Knižní značka 2/1946, s. 8).

Jan Langhammer

VÁLEČNÁ EXLIBRIS

Občas se nám dostanou do ruky zprávy o tu a tam po Evropě konaných exlibristických výstavách, často zaměřených na osobu tvůrce. Městské muzeum tisku v severoitalském městě Mondovì uspořádalo v letošním květnu a červnu výstavu exlibris odlišnou, s válečnými náměty z období první světové války. Itálie do ní vstoupila dne 23. května 1915, když vyhlásila válku Rakousko-Uhersku. Válka byla „médii" hojně podporovaná a bylo prohlašováno, že brzy skončí a bude „nekrvavá" (sic!). Jako obvykle, vše se odehrálo jinak. Jak spiritus agens výstavy Gian Carlo Torre, tak pan starosta města v katalogu zdůraznili, že výstava je pořádaná na paměť a připomínku těch tehdy ve válce padlých, zmrzačených a raněných. Pro výstavu se podařilo shromáždit 17 exlibris vytvořených umělci z celé Evropy. (Výstava byla pojata ve větší šíři a doplněna dobovými dokumenty.) Na exlibris jsou nejrůznější očekávatelné

Louis Titz, C3, 1914

náměty. Jedno je však zvláště dojímavé. Jsou na něm trosky zničeného domu a rozbitá, prázdná kolébka. Nad vším je francouzský nápis „Dítě nebylo nalezeno". Vytvořil je belgický umělec Louis Titz (1859-1932). Je to lept z roku 1914.

Josef Chalupský

66. SJEZD DEG, BAD BRAMSTEDT

Letošní 66. sjezd DEG se uskutečnil v lázeňském městě Bad Bramstedt, 40 km severně od Hamburku, od čtvrtka 30. 4. do soboty 2. 5. 2015.

Organizaci sjezdu měli na starosti němečtí sběratelé z Hamburku manželé Anke a Dr. Hartmut Polenzovi. Místem konání byl kongresový hotel Tryp bei Wyndham.

Sjezdu se zúčastnilo 175 účastníků a 55 rodinných příslušníků z 18 evropských zemí a dále z Číny, Japonska, Kanady a USA. Ze 175 účastníků bylo plných 52 výtvarníků a to z 16 různých zemí. Z České republiky dorazilo13 osob (5 sběratelů, 4 výtvarníci a 4 rodinní příslušníci), ze Slovenska 3 (2 sběratelé a 1 výtvarník). Čeští a slovenští výtvarníci byli tito: Vladimír Bogdanov, Jan Černoš, Pavel Hlavatý, Miroslav Petřík a Katarina Smetanová.

Většina účastníků byla ubytována přímo ve sjezdovém hotelu. Někteří však využili v Bad Bramstedtu levnější hotely či prázdninové byty.

K výměně sloužily sály v prvním patře hotelu: hlavní sál a dva vedlejší menší sály. Část sběratelů využila i přední část restaurace. Každý tak našel své místo.

S výjimkou výletu se tentokrát veškerý program odehrával přímo ve sjezdovém hotelu. Doprovodný program začal ve čtvrtek odpoledne vernisáží sjezdové výstavy, o kterou se postaral sběratel Dr. Horst E. Sparke kolekcí námořnických exlibris ze své sbírky.

V pátek odpoledne proběhla prezentační přednáška grafika Jense Rusche o hlubotiskových technikách. Večer byl sjezd zahájen předsedou DEG Klausem Thomsem, účastníky sjezdu pozdravil starosta Bad Bramstedtu pan Hans-Jürgen Kütbach a došlo i na humorné čtení od Wolfganga Knauera. Celé to bylo orámované velmi drobným občerstvením a vystoupením hudební skupiny Duo Nordic Sunset, hrající námořnické písně.

V sobotu dopoledne měla DEG svoji „valnou hromadu". Oznámili tam, že DEG má 353 členů, z toho 261 německých sběratelů, 47 výtvarníků, 27 bibliofilů a 18 zahraničních sběratelů. Členové DEG obdrželi ročenku, tentokrát opět monotematickou s názvem Mimoevropské exlibris.

Odpolední autobusový výlet vedl Dr. Hartmut Polenz a jelo se do Muzea keramiky v Kellinghusenu a do Muzea Wenzla Hablika v Itzehoe. Wenzel Hablik (1881–1934) byl všestranný výtvarný umělec pocházející ze severních Čech, z Mostu.

Sjezd zakončila sobotní slavnostní večeře ve stylu bohatého námořnického bufetu. Nechyběla ani tradiční soutěž, do které může každý člen DEG, ať již sběratel či výtvarník, zaslat své exlibris vytvořené v loňském roce. První místo obsadila běloruská grafička provdaná do Bulharska Anna Tichonova-Jordanova s exlibris pro Helgu Becker-Bickerich, druhé rumunská grafička žijící ve Francii Elena Hlodec s exlibris pro Anke Polenz a třetí místo ukrajinská grafička žijící v Polsku Uljana Turčenko s exlibris pro Joopa Sliepa. Slavnostní večer vyvrcholil tombolou, ve které každý los vyhrával. Ceny tvořily exlibris, exlibristická literatura, katalogy a sady barevných propisek.

Příští rok se sjezd DEG uskuteční 28. 4. - 1. 5. 2016 v hornofalckém Weidenu, velmi blízko našich hranic. Protože bude

zároveň DEG slavit 125. výročí založení, očekávám, že to bude dlouhodobě nejvíce navštívený německý sjezd. Rád bych proto všem českým sběratelům a výtvarníkům a zejména těm, kteří ještě na žádném zahraničním sjezdu nebyli, účast ve Weidenu vřele doporučil. Jistě nebudou litovat.

Jiří Hlinovský

SOUTĚŽ EXLIBRIS A SBĚRATELSKÉ SETKÁNÍ V ITÁLII

Italská společnost AIE a obec Bodio Lomnago vypisují již osmou mezinárodní soutěž exlibris s námětem Happy Birthday, Italy – města, místa, pamětihodnosti a osobnosti. Soutěž oslaví 70. výročí vzniku italské republiky (2. června 2016). Uzávěrka soutěže je 30. listopadu 2015, je skvěle honorována: tři vítězné práce – italského umělce, umělce jiné národnosti a mladého autora narozeného po 1. lednu 1979 - obdrží ceny po 1.000 EUR.

Výsledky soutěže budou vyhlášeny na třetím sběratelském setkání v Bodio Lomnago 22. – 23. dubna 2016. (Soutěž i setkání se pořádají každé dva roky a v roce 2014 získali ceny čeští umělci Jiří Brázda a Jan Černoš). Předchozí soutěže měly vysokou úroveň a setkání v roce 2014, kterého se zúčastnilo kolem stovky sběratelů, všichni hodnotili jako velmi příjemné, s pozornými a vlídnými organizátory.

Propozice soutěže a vstupní formulář jsou v oddílu informace na webové stránce SSPE (www.sspe.cz).

Milan Humplík

MISTR JAN HUS NA EXLIBRIS

6. července 2015 jsme si připomněli jedno z letošních nejvýznamnějších výročí, 600 let od upálení mistra Jana Husa v Kostnici. Rád bych tuto osobnost rovněž vzpomenul z pohledu tvorby exlibris.

Pavel Šimon, C3, 1949

Motiv mistra Jana Husa bývá na exlibris zobrazen zřídka. Dosud se mi podařilo zaevidovat pouze 24 exlibris a několik volných grafik od 19 českých a 2 zahraničních autorů. Jsou to: Mikoláš Aleš, Leo Bednárik, Vojtěch Cinybulk, Václav Fiala, Stanislav Hlinovský, Bořivoj Hnátek, Josef Hodek, Vladislav Hřímalý, Josef Jícha, Josef Kábrt, Jan Konůpek, Karel Kuneš, Bohumil Lizner, Alois Metelák, Zdeněk

Mézl, Hedwig Pauwels, Vladimír Šavel, jun., Pavel Šimon, Jaroslav Vodrážka, Jaroslav Vojna a Zdeněk Maria Zenger.

Nejčastěji se jedná o portrét či postavu mistra Jana Husa nebo o jeho tragický konec upálením na hranici. Na to, že byl mistr Jan Hus upálen pro své názory, reaguje Zdeněk Mézl na exlibris pro Ing. Jana Karáska – mistr Jan Hus na hranici z knih. Několikrát je mistr Jan Hus zpodobněn ve společnosti dalších osob. Na exlibris Leo Bednárika pro Jiřího Hlinovského spolu s husitskými osobnostmi: Janem Žižkou z Trocnova, Janem Želivským a Prokopem Holým. Na exlibris Josefa Kábrta je spolu s ním další náš myslitel Jan Amos Komenský. Josef Jícha vytvořil exlibris pro Dejana a Vladimíra Piskáčkovy s portréty mistra Jana Husa, MUDr. Vladimíra Piskáčka a jeho syna Dejana.

K motivům husovským lze přiřadit i místa spojená s jeho pobytem a působením. Tedy Betlémskou kapli v Praze (exlibris Vladimíra Šavela, jun., pro Ing. Věru Pelzbauerovou), zříceninu hradu Kozí Hrádek (exlibris Stanislava Hlinovského pro Jiřího Hlinovského) a zříceninu hradu Krakovec (exlibris Zdeňka Marii Zengera pro Vladimíra Pospíšila).

K husovské tématice patří i Husův odkaz. Ten nacházíme u Církve československé husitské v pojmenování kostelů, např. Husův sbor v Praze (exlibris Vladislava Hřímalého pro faráře Arnošta Šimšíka).

Zda bude letos počet exlibris s motivy mistra Jana Husa rozšířen, nevím. K minulým výročím upálení známe pouze k 500 letům v roce 1915 vlastní exlibris Aloise Meteláka a k 550 letům v roce 1965 dvě exlibris Jaroslava Vodrážky – vlastní a pro Aloise Chválu.

Jiří Hlinovský

IX. KATOVICE 2014

V polských Katovicích byla uzavřena již devátá exlibristická soutěž, pořádaná tamní Slezskou knihovnou. Jakým způsobem bývá propagována, je otázka. Dozvěděli jsme se o ní až po jejím ukončení, a nemohla tak být ani zařazena do našeho DIRECTORY (www.natur.cuni.cz/exlibris), shromažďujícího informace o pořádaných soutěžích ve světě. Pořa-

Sylwia Zawiślak, X3, 2014

datelé soutěž vypisují jen pro dřevoryty a linoryty s dobře pojatým důrazem, že toto jsou prapůvodní tiskové způsoby pro tisk z výšky, byť v případě linorytů modernější. Snad toto zúžení a výše zmíněné okolnosti způsobily, že do soutěže se kvalifikovalo pouze 59 výtvarníků! Vůbec mimořádně to nejnižší počet u soutěží od doby, kdy je sledujeme. (Zdvořilý pokus dozvědět se, jak dopadly ročníky předchozí, zůstal nezodpovězený.) Do soutěže se kvalifikovalo nejvíce umělců, přirozeně, z Polska (29). Přitom ale další byli z 18 zemí! Z Ruska (7), z Běloruska a od nás (3), z Maďarska (2) a z ostatních zemí po jednom. Od nás obeslali soutěž: Zbigniew Kubeczka, Martin Manojlín a Gabriela Popovičová. Snad pro svůj primitivní výraz, připomínající některé staré dřevoryty, získala první cenu za ko-

lekci čtyř kohoutích exlibris Polka Sylwia Zawiślak. Druhou cenu získal Japonec Takao Sano a třetí Polák Łukasz Cywicki. Všichni ocenění obdrželi rovněž diplom a pěkně vyvedenou medaili Pawła Stellera. Týž diplom a medaili jako čestné uznání získal náš **Martin Manojlín**.

Josef Chalupský

XXV. MEZINÁRODNÍ BIENÁLE SOUČASNÉHO EXLIBRIS - MALBORK 2015

Letos skončil již 25. ročník mezinárodní exlibristické soutěže vypisované polským zámkem Malbork. Protože je to bienále, slaví soutěž již padesát let svého nepřetržitého trvání! Úctyhodná doba. Soutěž je proslulá a oblíbená mezi výtvarníky. Tento ročník obeslalo 285 umělců z 31 zemí! Z katalogu nelze vyčíst, odkud přesně a kolik jich z jednotlivých zemí bylo. Pěkně své pocity ze soutěže vyjádřil Romuald Oramus v úvodu katalogu. Množství zaslaných exlibris umožnilo plně ocenit zručný um a výtvarného ducha současných umělců tvořících tyto grafické miniatury. Na výstavu se kvalifikovalo 140 umělců, jejichž exlibris byla rovněž reprodukována v katalogu. Od nás to bylo 12 umělců, vesměs zvučných jmen: Karel Beneš, Jiří Brázda, Karel Demel, Alois Hampl, Eva Hašková, Pavel Hlavatý, Herbert Kisza, Zbigniew Kubeczka, Martin Manojlín, Jaroslav Minář, Michal Novák a Vadim Šramkov.

Šigeki Tomura, C3, 2013

První cenu získal Japonec Šigeki (Shigeki) Tomura, druhou Polka Hanna T. Głowacka a třetí Norka Torill Elisabeth Larsenová. Uděleno bylo devět čestných medailí. Jednu z nich obdržel náš Jiří Brázda. Představujeme ukázku z kolekce Šigekiho Tomury.

Josef Chalupský

JEDNODENNÍ VÝSTAVA JEDNOHO OBRAZU JANA HÍSKA

Zákolany u Kladna jsou spojovány s nejstarší dochovanou kamennou stavbou u nás, rotundou sv. Petra a Pavla z pře-

lomu 9. a 10. století, a místem narození komunistického prezidenta Antonína Zápotockého, jehož socha se dodnes vypíná na náměstí a rozděluje zdejší obyvatele.

Nyní se do Zákolan jezdí ještě za kulturou: na koncerty, výstavy, divadla, besedy, filmy. Obdivuhodné, na obec s 550 obyvateli. Tyto akce se konají ve fabrice z roku 1905, kde se až do roku 1985 vyráběla piána a vyvážela do celého světa. Dobrovolný spolek Dalibor zde 30. května 2015 uspořádal jednodenní výstavu jednoho obrazu akademického malíře a grafika Jana Híska.

Nezařaditelnost Jana Híska (*1965) k některému dobovému trendu a jeho vlastní nenapodobitelný svět vynikly v prostředí, ve kterém byl obraz ZLOMENÉ NEBE vystavován. Syrovost industriálního prostředí této fabriky a modře laděná pulzující plocha obrazu oslovily každého z návštěvníků. Většina z nás před obrazem stála tiše a rozjímala.

Úvodní slova na vernisáži pronesli paní starostka L. Wittlichová a teoretik umění pan Otto M. Urban. Kurátorem byl H. Wittlich. Houslový doprovod výstavy O. Fajstavr st. a O. Fajstavr ml.

Ivan Boháč

VÝSTAVA HANY STORCHOVÉ NA ZÁMKU KOZEL

Blahodárný vliv grafických listů na naše vědomí je nám dostatečně známý, ostatně je to rovněž jeden, snad nejdůležitější, z důvodů, proč grafiku sbíráme a těšíme se z ní.

Snad nejkrásnější zážitek máme při prohlížení výstavy v krásném prostředí bez přítomnosti dalších lidí, kdy působení grafických děl je bezprostřední a ničím nerušené. To se mi vrchovatě splnilo při prohlížení výběru z grafického díla akademické malířky a grafičky Hany Storchové v jízdárně zámku Kozel. Citlivá instalace děl, vhodné osvětlení a různorodost tvorby autorky vytvořily harmonické prostředí zaplněné krásou, která vyzařovala z grafických listů. Třebaže sbíráme a milujeme exlibris a drobnou grafiku našich významných autorů, vždy na nás zapůsobí jejich volná grafika, kde se ve větších rozměrech objevují jak motivy drobné tvorby, tak pro nás nové, neznámé a překvapující náměty.

Doménou tvorby Hany Storchové je příroda, kterou zobrazuje, alespoň podle vystavených děl, dvěma odlišnými způsoby. První způsob, který nás hluboce zasáhne, jak prostými hluboce procítěnými motivy, tak nádherným grafickým zpracováním s barvami působícími jako balzám na naši duši, používá autorka pro zobrazování krajiny a s krajinou úzce spojených prostých přírodních krás. Snad něco napoví názvy děl: Jaro, Údolí,

Hana Storchová, C6, 1981

Hana Storchová, C3, 1990

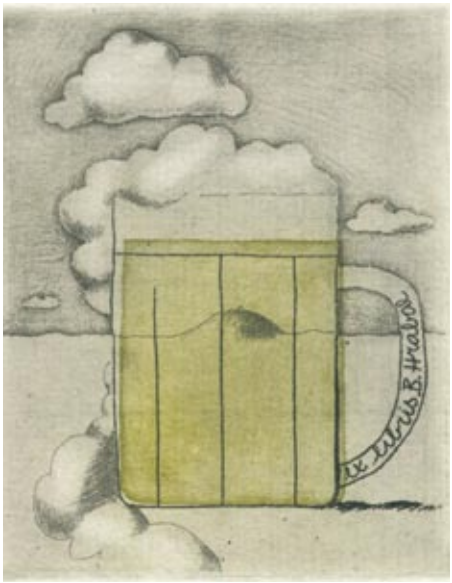

Hana Storchová, C3, 1993

Stará krajina, Azalky, Cesta, Nové pokolení, Chumelení, Přítok, Modrý klín, Osamění, Městský strom, Krásná zhouba. Člověka zde nenajdeme, třebaže krajinu spoluvytváří nebo i ničí. Věčnost přírody v pojetí autorky je postavena nad naše malicherné bytí a člověk, divák, se zúčastňuje pouze svým vnímáním zobrazené krásy přírody a je nucen se hluboce poklonit - jak velebnosti přírody, tak umění autorky. Výstavu musíme vidět a prožít; vypsat se to nedá.

Druhý způsob můžeme nazvat ilustračním. Zde Hana Strochová vytváří věrná a působivá zobrazení rostlin a živočichů pro knihy o přírodě. Jedná se o originály kreslené perem či akvarelem. Dokonalost zobrazení, aniž působí popisně, nám připomene obdobné práce K. Svolinského.

Bohatě zde byla zastoupena drobná grafika. Při tvorbě exlibris se Hana Storchová pouští do laskavého humoru, jemné ironie a z drobných lístků vyzařuje radost z tvorby pro své přátele, pošetilé sběratele a milovníky nadsázky.

Výstava trvala od 1. 5. do 28. 6. 2015 a vzhledem ke stavebním opravám budovy jízdárny byla letos jediná. Autorka svoji výstavu navštívila 24. 6. 2015. Byla to opět šťastná volba kurátora výstav pana Zdeňka Skály, když připravil společně a autorkou H. Storchovou tuto výstavu. Je naším velkým přáním, aby tradice výstav v jízdárně zámku Kozel pokračovala i v dalších letech.

Jan Langhammer

REKORD SA TRIASOL

Posledný januárový deň v roku 2015 bola uzávierka detskej medzinárodnej výtvarnej súťaže EX LIBRIS HLOHOVEC, samozrejme zásielky z ďalekej cudziny ešte niekoľko ďalších dní prichádzali do nášho mesta. Po mimoriadnych počtoch

zúčastnených mladých talentov i množstva zaslaných prác v predchádzajúcom ročníku, boli organizátori v očakávaní, čo prinesie už 15. ročník súťaže, ktorý vyvrcholí v tomto roku. Téma bola atraktívna – VODNÝ SVET – ponúkala veľa pekných

Simona Medviďová, X3/3, 2014

námetov. Dnes môžeme konštatovať, že aj keď účastnícky rekord nepadol, do Hlohovca dorazilo vyše dvetisíc detských exlibrisov z celého sveta.

Poznáme už presné množstvá zúčastnených autorov, i keď evidovanie takéhoto počtu detských knižných značiek vyžaduje čas. Do počítača je zapísaný každý autor podľa abecedy krajín, abecedne sú zoradené i jednotlivé mestá a mená detí. Každý exlibris, alebo návrh na knižnú značku je pozorne posudzovaný, musí spĺňať určené kritériá, a postupne sa robí výber najlepších prác. Snahou predsedu poroty je vybrať približne 120 najlepších exemplárov v každej zo štyroch súťažných kategórií a z nich sa potom zostaví aj reprezentatívna výstava, ktorá bude

Blažej Kmonk, X3/3, 2014

prezentovaná verejnosti po prvýkrát v piatok 2. októbra 2015. Kvalita, ktorá do Hlohovca prúdi zo všetkých svetových strán je zárukou, že výstava bude mať vysokú úroveň. Prišli práce z 15 krajín - z Argentíny, Bieloruska, Bulharska, Českej republiky, Estónska, Indie, Maďarska, Poľska, Ruska, Slovinska, Srbska, Turecka a Ukrajiny. Veľmi nás tešia príspevky z nových slovenských miest a po prvýkrát sme dostali exlibrisy z Francúzska! Zo Slovenska prišli práce z 38 miest, z Českej

Natália Kamenistá, X3/4, 2014

republiky okrem tradičných účastníkov z Milevska a Uherského Brodu sa premiérovo zúčastnili deti zo Základnej školy J. Š. Baara v Českých Budějoviciach a na

prekvapenie hneď prvú účasť premenili na jedno ocenenie; pre ocenenie si príde 13ročný Matyáš Perek. Do Hlohovca dorazilo 2330 súťažných prác od 2011 talentovaných detí. Stále sa nedarí získať detské exlibrisy z nemecky hovoriacich krajín a Škandinávie, aj napriek osobným kontaktom na zjazdoch SSPE.

Do októbra, kedy bude súťaž slávnostne vyhodnotená, museli organizátori z občianskeho združenia EX LIBRIS AD PERSONAM Hlohovec vykonať poriadny kopec práce. Treba pripravovať bulletin, tvorivú dielňu pre pozvaných laureátov, vymyslieť ceny, scenár slávnosti, vybaviť nocľahy i stravovanie, zostaviť sprievodný program a čo je najdôležitejšie, je potrebné zohnať dostatok finančných prostriedkov. Výsledky v tomto čase poznáme. Odborná porota udelila ocenenia 73 deťom a dvom pedagógom a všetci laureáti dostanú pozvánku, aby si osobne prevzali cenu a zúčastnili sa slávnosti v Hlohovci. Malé vinohradnícke mesto sa opäť stane centrom detskej knižnej značky. Každá pomoc bude dobrá a je dobrou správou, že aj v tomto roku bude udelená cena SSPE. Zaslúžene ju získala 14ročná Simona Medviďová z Michaloviec. Tiež exlibrisy, ktoré poskytujú usporiadateľom niektorí významní zberatelia z radov spolku a budú súčasťou cien, slúžia na podporu mladých autorov a kladú si za cieľ vyvolať u detí vzťah k zbieraniu grafiky. Organizátori veria, že za pomoci doterajších podporovateľov a širokej verejnosti opäť pripravia podujatie, na ktoré budú hrdí všetci milovníci exlibrisov.

Výsledky v kategórii základných škôl verne odrážajú situáciu, ktorá panuje v školstve na území Slovenskej i Českej republiky. Počet hodín výtvarnej výchovy klesá, znižujú sa množstvá učiteľov s touto aprobáciou, školy nie sú materiálne vybavené pre tlač a preto nie je žiadnym prekvapením, že v kategórii exlibrisov zo základných škôl pre deti od 12 do 15 rokov kraľovali žiaci z Poľska, Slovinska a Bulharska. Odniesli si všetky ceny!

V kategórii návrhov na exlibris pre deti od 12 do 15 rokov prekvapujúco získali dve ocenenia žiaci zo základnej školy Rozkvet v Považskej Bystrici a jedna cena putuje do mesta Tata v Maďarsku.

V kategórii originálnych exlibrisov pre deti od 12 do 15 rokov dominovali základné umelecké školy zo Slovenska, ktorých žiaci najlepšie vystihli vypísanú tému, ich práce boli kompozične vyvážené, čisté a kvalitne vytlačené. Naplno sa prejavili skúsenosti pedagógov, ktorí sa súťaže zúčastňujú dlhodobo, majú možnosť porovnávať sa a naberať nové poznatky.

Voľná kategória pre deti od 6 do 11 rokov znamená pre porotu najviac práce, lebo býva tradične obsadená najväčším počtom súťažných prác. Deti v tomto veku ešte neodchádzajú za inými záujmami, ochotne chodia do krúžkov a ich videnie sveta je nesmierne inšpiratívne a plné prekvapení. Aj v tejto skupine dominovali základné umelecké školy zo Slovenska.

Mgr. Víťazoslav CHRENKO,
predseda poroty

JIŘÍ ŠINDLER ZEMŘEL 4. ČERVNA 2015 V BRNĚ

Rozloučení s tímto grafikem, kaligrafem, ilustrátorem a učitelem se uskutečnilo v kostele sv. Tomáše pro širokou brněnskou veřejnost 13. 6. 2015. Navzdory mnohým nemocem, které jej léta proná-

sledovaly, dožil se tento pracovitý umělec 93 let. Narodil se 25. 5. 1922 v Poličce. Byl učitelem na Střední škole uměleckých řemesel a na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně.
Ke konci svého života se naštěstí ještě dočkal své velké výstavy v Muzeu města Brna na hradě Špilberku. Jeho výstava

Jiří Šindler, X2/2, 2002

s názvem Doteky téměř něžné, jejímž kurátorem byl jeho přítel a znalec jeho díla Ivo Binder, představila veřejnosti průřez jeho celoživotní tvorbou. Konala se ve dnech 16. 4. až 31. 5. 2015.
Na výstavě, kromě hlaholského písma (které se používá při vydávání staroslověnských písemných památek) a kaligrafie, dominovaly obrazy ke knižním ilustracím. Podle Ivo Bindera lze nalézt v tvorbě J. Šindlera dvě stránky. Na jedné z nich je hravost a humor, na druhé řád a kázeň. Z grafické tvorby byla vystavena, kromě rozměrnějších grafik, také některá exlibris.
Jiří Šindler rád spolupracoval s naší sekcí grafiky při KPVU v Brně. Vytvářel nám grafické listy, také sjezdovou grafiku. Sekce grafiky mu uspořádala několik menších jednodenních výstavek, na kterých jsme s ním besedovali. Byl to člověk moudrý a vzdělaný; vždy nás obohatil.
Mnozí z jeho přátel a spolužáků odešli již před ním. Například básník Jan Vladislav a malířka Adriena Šimotová, která mu již ve stáří ilustrovala jeho kaligrafické Sny.
Nyní Jiří Šindler spočinul, jak si přál, vedle svého otce Vladimíra Šindlera, učitele, grafika a přítele mnoha výtvarných umělců, na hřbitově v rodné Poličce. Odešel navždy, avšak jeho dílo a v něm jeho duch bude, k potěšení nás i budoucích generací, žít dál.
Soupis exlibris J. Šindlera je uveden v Knižní značce 1/2004. Vytvořil jich mnoho, ale nejsou všechna evidovaná. SSPE vydal jeho list Slovníku tvůrců exlibris, jehož jsem autorkou, v r. 2007.

Jarmila Janků

JIŘÍ BOUDA
ZEMŘEL 23. SRPNA 2015

Tato nečekaná zpráva nás zastihla na konci letošního léta. Naposledy jsme se s akademickým malířem a grafikem Jiřím Boudou setkali na valné hromadě SSPE 28. 3. 2015. Členem SSPE se stal v r. 1967 a v r. 1990 byl zvolen čestným členem. Byl věrným účastníkem všech našich spolkových akcí, nechyběl snad na žádném sjezdu či valné hromadě. Usměva-

vý, tichý a vlídný, tak jsme ho znali. Pro naši sběratelskou obec vytvořil více než 1100 exlibris, převážně v barevné litografii a značný počet novoročenek a grafik do sjezdových souborů. Byl členem SČUG Hollar.

Jiří Bouda, L1, 1984

Radostně jsme s Jiřím Boudou oslavili v loňském roce jeho 80. narozeniny, spojené s realizací dvou nezapomenutelných výstav: Praha Jiřího Boudy v Muzeu hlavního města Prahy a Z Dejvic až na konec světa v Písecké bráně (viz Knižní značka 2/2014, s. 42).

Jeho kniha Poutnický deník z r. 2014 je trvalou vzpomínkou na Jiřího Boudu. Jeho

tři cyklistická putování: Evropou ke svatému Jakubu v Santiagu de Compostela, z Lisabonu do Prahy a nedokončená cesta do Paříže vzbuzují v nás pocit velkého obdivu, nejen vzhledem k tisícům ujetých kilometrů, ale zejména k jeho schopnosti zachytit tyto cesty v deníkových záznamech s množstvím akvarelů. Deníkové záznamy jsou dokladem jeho houževnatosti, vytrvalosti a schopnosti úspěšně řešit nečekané problémy s nadhledem a humorem.

Úmrtím Jiřího Boudy se uzavírá velká a důležitá kapitola v činnosti našeho spolku. Náš smutek ustupuje vzpomínce na velkého umělce, jehož dílo zůstává trvalou hodnotou českého výtvarného umění. Poslední rozloučení s Jiřím Boudou se konalo 31. srpna 2015 ve strašnickém krematoriu. Čest jeho památce!

Jan Langhammer

PUBLIKACE

Ladislava Valášková: 34. Žatva slovenského a českého exlibris

Katalog 34. Žatvy sestavila Mgr. L. Valášková, Ph.D., a jeho vydání umožnily finanční podpory Královéhradeckého kraje, města Hradec Králové, tiskárny AG Typ a většiny zúčastněných autorů. Výstava Žatvy se konala od 25. 5. do 26. 6. 2015 v Galerii na

mostě. Katalog je tištěn barevně a má 56 stran formátu A5. Obsahuje tvorbu exlibris 50 autorů (z toho tři ze Slovenska), 14 studentů a 12 žáků. Předmluvu napsal PhDr. J. Ort. Katalog uzavírá soupis účastí autorů za roky 2005 až 2014.

Lgh

ČASOPISY

BOEKMERK, Tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 48/2015

Představování starších tvůrců exlibris pokračuje druhým dílem z jižní Evropy. A to zvláště zajímavým. Mezi sedmi umělci jsou Salvador Dalí (1904-1989) a Pablo Picasso (1881-1973)! Od obou je po dvou ukázkách jimi vytvořených exlibris. Picassova suchá jehla z jeho „klasicistního" období je krásná. Martin Baeyens ukazuje, jak pozoruhodná a odlišně působící exlibris mohou vzniknout jejich variacemi. Recenzovaná je výstava Belgičana Luc Tuymanse (*1958); s četnými ukázkami jsou představeni: Holanďan Gerard Polderman, v Japonsku žijící Číňanka Kuejlan Čchiou (Guilan Qiu *1976) se soupisem exlibris a digitálně tvořící v Bulharsku narozený Turek Tezdžan (Tezcan) Bahar (*1976). Ward Bohé probírá ceny udělené v Sint-Niklaas 2015 a všímá si jako my (viz Knižní značka 2/2015, s. 65), že čtyři ze sedmi cen získali mladí Poláci! Mezi reprodukcemi dvanácti nových exlibris jsou hned tři od nás. Od Jana Černoše, Karla Demela a Zdeňka Jandy (*1953). Při příležitosti svých šedesátin požádaly Chris Verheyenová a Zora Petrášová 60 umělců z 24 zemí, aby vytvořili grafiky pro jejich portfolio *60 × 60 The Wondering Mind* (snad Žasnoucí mysl). Od nás přispěl Jiří Brázda a ze Slovenska Dušan Polakovič. Brázdův grafický list, mezzotinta s názvem Setkání na zborceném mostě, je reprodukován.

Jch

BOEKMERK, Tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 49/2015

Po běloruské Anně Tichonové (Boekmerk, No. 44) opět monotematické číslo. Tentokrát věnované čínskému dřevorytci Čchen Chaovi (Chen Hao, *1955). S mnoha ilustracemi, soupisem jím vytvořených exlibris a textem Martina R. Baeyense, který výtvarníka v Číně navštívil.

Jch

EXLIBRIS ABOENSIS, Nro 90, 2/2015, Finsko

Číslo je částečně věnováno zobrazení sv. Jiří na exlibris. Připomenut je A. R. Blumenthal (1869-1949), finský lesník; vlastnil exlibris od M. Westové. Arne Jörgensen (1883-1942) byl zakladatel finské exlibristické kultury. Je představen finský umělecký grafik Juha Tammmenpäa (*1959) a jím vytvořená exlibris. Německý grafik Peter Israel (*1951) je rovněž autorem exlibris. V ukázce tematické sbírky Vlasy je jedno od V. Cinybulka.

L´EX-LIBRIS français, N° 270, 2015

Francouzská společnost Le Graveur Stern byla založena v r. 1834 a sídlí v Paříži v pasáži Panoramas. Specializuje se na tisky rytin (cenných papírů) a rovněž exlibris. V časopisu je abecední seznam a popis všech zde vytištěných exlibris, celkem 565 kusů, a všechna jsou zde reprodukována. Nová exlibris vytvořili: Frédéric Kulmann, Marc Ollivier, Carlo Iacomucci, Rosalind Lindsay a další (jsou zde reprodukovaná). Belgičan

Francis Dirix, sběratel exlibris a grafiky, představuje svá exlibris vytvořená např. H. Pauwelsem, S. Wilsensem, ale také svoji vlastní grafickou tvorbu.

■ **KISGRAFIKA, 2015/2,** Maďarsko

Kornelia Tóth Vas ve své článku Velká válka na exlibris připomíná k stému výročí vzniku 1. světové války 1914-1918, že se války zúčastnilo velké množství grafiků (István Drahos, Árpád Nagy), což značí, zobrazení světové války v exlibris a volné grafice pochází z vlastních osobních zážitků. Péter Tóth, jehož výstava se konala, se narodil v Szegedu, jako syn grafičky Anny László; byl učitelem, ilustroval básnické sbírky, tvořil volnou grafiky a malé plastiky. Ve svém díle zobrazoval přírodu a krásu života. Grafička Judit Rába, narozená v r. 1983, tvoří užitou grafiku, fotografuje a píše básně; exlibris tvoří od r. 2012 a je členkou sdružení Ajka. Zakládající člen sdružení Ajka FerencBakonyi se rovněž věnuje malé grafice a exlibris; účastnil se mnoha výstav v Maďarsku i v zahraničí. Ve své tvorbě používá techniky mědirytiny a mezzotinty. V Národní knihovně Széchényi se uskutečnila výstava exlibris ze sbírky Istvána Erdélyiho (narozeného před 90 lety), učitele matematiky, lokálního historika, odborného spisovatele v Zenta, kde v místním klubu bibliofilů vykonal mnoho v popurarizaci exlibris; jeho přítelem byl grafik Károly Andruskó. Hilda Horváth představila ve svém článku východoevropského grafika Jurije Jakovenka. László Vincze, grafik, tvoří rovněž exlibris; používá techniku linorytu.

■ **Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft 2015-2**

Číslo je z velké části věnováno sjezdu DEG ve městě Bad Bramstedt s mnoha fotografiemi účastníků (z našeho spolku L. Klimeš, J. Hruška, M. Petřík, P. Hlavatý, J. Werner, H. Sparke, H. Becker-Bickerich, J. Černoš, K. Urban, B. Groeneveld). Jsoureprodukovaná exlibris českých autorů: B. Jirků, M. Petřík, P. Hlavatý. V úvodu je pozvání na příští sjezd DEG ve Weidenu, 28. 4. až 1. 5. 2016. Články H. Neumaiera jsou věnovány exlibris připomínajícími významné osobnosti dějin hudby a kresbám Alfreda Kubina. H. Jürgens (*1949), lipský tvůrce exlibris, překročil počet opusů 500; je popsáno 500. exlibris s námětem z řecké historie (z díla dramatika Aischyla). H. Neumaier navštívil ve Vídni redaktora rakouských Mitteilungen P. Ratha, který má na své jméno 120 exlibris, často s hudebními motivy. Jsou anotovány německé a rakouské ročenky; německá je věnována exlibris v mimoevropských zemích.

■ **Nordisk Exlibris Tidsskrift** (Severský exlibristický časopis) **2015/2**

K. Rödel upozorňuje na webové stránky www.art-exlibris.net, které za tři roky navštívilo téměř 200 000 návštěvníků ze 100 zemí. Je na nich uloženo téměř 30 000 exlibris. Jako příklad vyhledávání jsou zobrazena exlibris na téma Architektura; autoři od nás: K. Beneš, J. Bouda, M. Florian, J. Halla, P. Hlavatý, O. Mařík a R. Lander. Tradiční výstavy pokračovaly: 76. Detlef Olschewski (*1951, Neuenhagen), 77. Monika Ritter (*1962, Waldaschaff, Spessart), 78. Helga Lange (*1937, Minden, Westfalen), 79. Josef Dudek (*1954, Šumperk) a 80. Henno Arrak (*1930, Tallin). Lgh

ZPRÁVY Z VÝBORU SSPE

■ **Výborová schůze** konaná dne konaná dne **11. 6. 2015** v archivu spolku a v kanceláři AMAK v Praze za řízení předsedou K. Urbanem a při účasti pěti členů výboru. Paní M. Weisová objedná úklid a dezinfekci archivu. Nadbytečná literatura, katalogy a zahraniční časopisy budou nabídnuty PNP a KMN v Praze. Gratulační grafiku pro rok 2016 vytvoří K. Demel. Budeme se podílet články na elektronickém časopisu pro východoevropskou grafiku, který v N. Y. připravuje paní K. Kyselica.

■ **Výborová schůze** konaná dne **9. 7. 2015** v kanceláři AMAK v Praze za řízení předsedou K. Urbanem a při účasti pěti členů výboru a hosta Ing. M. Bayerové. Úklid, dezinfekce a deratizace archivu SSPE jsou dokončeny. Paní Kyselica obdržela texty o A. Antonové a H. Čápové od doc. F. Černocha. XXXVII. Kongres FISAE se bude konat ve dnech od 28. 8. do 2. 9. 2018 v Orea hotelu Pyramida v Praze.

■ **Výborová schůze** konaná dne **13. 8. 2015** v kanceláři AMAK v Praze za řízení předsedou K. Urbanem a při účasti pěti členů výboru a hosta Ing. M. Bayerové. Pan předseda Urban a členové výboru připravují ke schválení stanovy SSPE podle nového občanského zákoníku. Ing. Bayerová rozešle upomínky členům, kteří dosud nezaplatili členské příspěvky za letošní rok.

Výbor SSPE

VÝSTAVY

■ **Národní galerie - Schwarzenberský Palác**
Hradčanské náměstí 2, 118 00 Praha 1
28. 7. - 18. 10. 2015 Nicolas Poussin obdivovaný. Dílo v grafice tří staletí
Komorní výstava Nicolase Poussina (1594 - 1665), jednoho z nejvýznamnějších evropských malířů.

■ **Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje**
Smetanovy sady 2, 301 00 Plzeň
3. 12. - 31. 12. 2015 Architektura v grafické tvorbě.
Výstava ze sbírky Jan Langhammera

■ **Galerie Špejchar**
Palackého 85, Chomutov
18. 9. - 27. 10. 2015 Jan Konůpek – exlibris
18. 9. - 27. 10. 2015 Severočeští tvůrci exlibris

EXLIBRIS PRO JOSEFA HLADKÉHO

Převzato z Knižní značky, roč. II, č. 2, z dubna 1922, redaktor Josef Hladký.
Mistr Váchal vytvořil pro redaktora t. l. před časem exlibris, jež doprovodil humorným výkladem zvláště pro ty, kteří potřebují ke všemu „vejklad": První vjem vidoucího je, (inteligenta obecného pomíjím, protože ten začne „číst" exlibris od shora, od mého podpisu, jako tištěnou stránku, dojde k Hladkýmu, bací s exlibrisem, řekne: to je kubis-

mus a je konec). Je chaos. Zdánlivě i v záplavě knih dnes je chaos. Dovedu-li sedět nad knihou, tak zbožně a vážně jak ukazuje největší figura proporcemi na exlibris, je kniha dobrá a už mě chytla. (Viz ruce držící hlavu!) Tak si ňák pískám! (Viz pištce!) A kdyby mě i nohy brněly a tuhly (viz ΛΛ) a kdybych i pojít měl, (viz mrtvolu, ruce má k lince exlibris) knihu dočísti musím! Zárukou Jos. Hladkýho, (viz řádku pod nápisem exlibris) že čte jen knihy dobré, jsou dva folianty hezky tlusté v kůži, (viz obr.) natáhnou trpělivost jak roztažená harmonika (viz harmonika nad knihami). Čtenář se jen šklebí astrálně (centimetr výše) a hned se dovídá, že J. V. tuto symboliku řezal. Proto hned hledá ducha, protože to musí bejt na každym obrázku od něj a taky jo: vpravo exlibris stojí černej duch. Ženská, to se ví. Prostředek těla má bílej, na kšandách. Prochází knihou. Může to být Musa, Filosofie a taky nemusí. Něco takovýho to ale bude, protože ten mrtvej by tam marně nebyl. Najdeteli obličej toho mrtvýho, tak nad ním jsou dvě břitvy a vedle v rámečku hlava, co tam má dělat, není známo, není-li to ovšem symbol duše, dle F. V. Krejčího žaludek je duší. Člověk se marně rozčiluje nad materialismem nevěrců, ke všemu mají vejklad. – Více už na exlibris J. Hladkýho neshledavše, obrátíme zoufale exlibris vzhůru nohama, doufajíce snad takto něco nalézti, a ejhle: dole v levém rohu vidí divák sama sebe, vztekle zuby cenícího nad podvodem světa. Napravo dole v rohu zvěčnil se autor otočený zády, (klobouk, vlasy, na rameně akselbuřta maje) nemaje už co více říci.

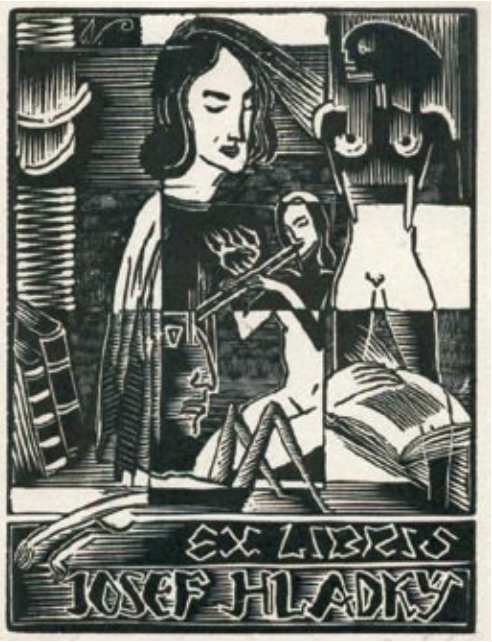

Josef Váchal, X2, 1920

Poznámka: Tento text byl rovněž otištěn v soupisu manželů Kalabusových: Exlibris Josefa Váchala, Přerov 2000.

ZMĚNY ČLENSTVÍ

- **NOVÍ ČLENOVÉ:** 10699 Mgr. David POLČÁK, Svatopluka Čecha 187, 738 01 Frýdek-Místek.
- **ZMĚNA ADRESY:** 10096 MUDr. Václav HEŘMAN, Klenovská 119, 340 21 Janovice nad Úhlavou.
- **ZEMŘEL:** akademický malíř a grafik Jiří Bouda, čestný člen SSPE, zemřel 23. srpna 2015.

**Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937
Spolek sběratelů a přátel exlibris, založený v roce 1918,
se sídlem: Zelenečská 129/34, Hloubětín (Praha 14), 198 00 Praha.
Identifikační číslo ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze,
oddíl L, vložka 237: 004 43 522, zapsáno 1. ledna 2014.
Poštovní adresa: P. O. BOX 645, 111 21 Praha 1.
IČO: 00443522. Webové stránky: www.sspe.cz.**

Číslo účtu/Konto:
87951/0300 v měně CZK, Československá obchodní banka a. s.,
Radlická 333/150, 150 57 Praha 5.

Číslo účtu/Konto:
IBAN: CZ02 0300 0000 0002 3224 2690, SWIFT/BIC: CEKOCZPP v měně EURO, Československá obchodní banka a. s., Radlická 333/150, 150 57 Praha 5.

Předseda: **Karel Urban**, Na Vyhlídce 291, 252 06 Měchenice.
E-mail: urbankm@tiscali.cz.
Telefon: 251 566 517.
Mobil: 728 150 639.

Prezenční aukce: **Ing. Milan Humplík**, Gagarinova 510/21, 360 20 Karlovy Vary.
E-mail: mi303hu@gmail.com.
Telefon: 353 225 454, 241 432 635.
Mobil: 728 342 132.

Pokladník: **PhDr. Zdeněk Němec**, Livornská 424, Horní Měcholupy, 109 00 Praha.
E-mail: zne1@seznam.cz.
Telefon: 274 787 152.
Mobil: 774 666 655.

Redaktor Knižní značky a členská evidence: **Ing. Jan Langhammer, CSc.**,
Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň.
E-mail: langhammer.jan@o2active.cz.
Telefon: 377 265 076.

Seznam příloh:
Pozvánky.

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 3/2015
Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,
Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň, e-mail: langhammer.jan@o2active.cz.
Redakční kruh: doc. RNDr. Josef Chalupský, PhDr. Jiří Ort a RNDr. Karel Žižkovský.
Jazyková korektura: Mgr. René Keller a Mgr. David Polčák.
Počítačová sazba článků a výběr obrázků: Ing. Jan Langhammer, CSc.
Grafická úprava a tisk: SOS print s. r. o., Švihovská 10, 301 00 Plzeň.
Náklad 550 výtisků.
Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris v Praze, Zelenečská 129/34, 198 00 Praha.
ISSN 1211- 3840.
Rozesílá Postservis Praha.

Toto číslo vyšlo 30. 9. 2015. Redakční uzávěrka příštího vydání je 30. 11. 2015.

Stanislav Kulhánek, Malířka a akt, C3, 1916

Vlasta Matoušová, Ex libris Jaroslav Barták, hořec tolitový, C4, 2014

Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937 Spolek sběratelů a přátel exlibris založený v roce 1918 se sídlem v Praze.

Název časopisu a logo spolku:
akademický malíř Miroslav Houra.

Obrázek na titulní straně: Pavel Sukdolák, novoročenka, C3+C5, 1986.